

عنوان مقاله روش های تربیت نسل تمدن ساز در گفتمان انقلاب اسلامی

نویسندگان

فائزه سادات عظیم زاده اردبیلی *

زهرا نجفی منش

موسسه پژوهشی انقلاب اسلامی

مقدمه

در بیانیه گام دوم انقلاب خطاب به ملت ایران و به خصوص جوانان به‌منابه منشوری برای "دومین مرحله‌ی خودسازی، جامعه‌پردازی و تمدن‌سازی" ضرورت ایصال به تمدن سازی و زمینه سازی برای ظهور حضرت حجت (ارواحنا فداء) تبیین گشته است. و هدف نهایی انقلاب اسلامی، رسیدن به تمدن نوین اسلامی مطرح شده است. برای رسیدن به این هدف ارزشمند، رشد و پرورش نسل انقلابی و تمدن ساز پیش از پیش ضروری به نظر می‌رسد. خانواده، هسته نخستین جامعه و عامل اصلی انتقال فرهنگ، اندیشه و اخلاق از نسلی به نسل دیگر بوده و در میان اعضای خانواده بالاترین تأثیرگذاری تربیت از آن مادران است. اهمیت این نقش از آنجا روشن می‌شود که کودک بیشترین تأثیر را از مادر دریافت می‌کند. نقطه عطف تربیت یک انسان در دوران کودکی او شکل می‌گیرد. زیرا سال‌های ابتدایی عمر، مهم‌ترین دوران در شکل‌گیری شخصیت انسان است. در روایات بسیاری که از ناحیه معصومین علیهم السلام برای آداب فرزند پروری و توجه به دوران کودکی وارد شده است، می‌توان اهمیت این دوران را دریافت. همچنین در تحقیقاتی که درباره ضرورت آموزش در دوران کودکی صورت گرفته، آمده است که بیشترین یادگیری (۷۰ تا ۸۰٪ آموخته‌ها) تا حدود ۸ سالگی رخ می‌دهد. (فرهادیان، ۱۳۹۱، ص ۲۷) بنابراین باید ببینیم که چگونه می‌توانیم یک کودک را بالنده پرورش دهیم. در اولین گام باید توقعمان را از کودک تمدن ساز مطابق با دیدگاه رهبر معظم انقلاب مشخص کنیم. سپس روش‌های تربیتی را برای پرورش چنین نسلی از منابع اصیل تعلیم و تربیت و هم چنین بیانات مقام معظم رهبری استخراج نموده و به عنوان الگویی به مادران جامعه اسلامی عرضه می‌نماییم.

از آنجاییکه دشمن با رصد دقیق جامعه اسلامی و برنامه ریزی برای نابودی و انحطاط ارزشهای اسلامی در کمین فرزندان است و از لحاظ فرهنگی و روانی در صدد تأثیر گذاری بر خانواده، محیط‌های فرهنگی و آموزشی، رسانه و فضای مجازی و ... می‌باشد. لذا هدف ما معرفی و آموزش اجرای صحیح روش‌های تربیت اسلامی به مادران برای تربیت نسل انقلابی است. روش در تربیت، یکی از عناصر اصلی تعلیم و تربیت است و بخش اعظم کارایی مربی و نظام تربیتی، در گرو شیوه‌های تربیتی است که بدون آن اهداف و آرمانها در تصورات باقی مانده و محقق نمی‌شود. در محبت تربیت اسلامی، مبانی، اهداف، اصول و روش‌های تربیت مطرح می‌شود. از آنجاییکه روش‌ها، دستورات عملی‌های جزئی و کاربردی اند که راه رسیدن به هدف را نشان می‌دهند (کارآمدپیشه، ۱۳۹۵، ص ۱۳۱-۱۳۲) در این مقاله ما به روش‌های تربیتی می‌پردازیم. روش تربیتی، مطلوب است که مطابق آموزه‌های اسلامی و دینی باشد. همچنین اندیشمندان و صاحب نظران بسیاری در باره روش‌های تربیت فرزند، دارای نظر و شیوه هستند. در این مقاله قصد داریم از نظرات و بیانات مقام معظم رهبری به عنوان اندیشمند و فقیه و پرچمدار و پیشوای جامعه اسلامی بهره ببریم.

سوالات اساسی

۱- نقش مادر در تربیت نسل تمدن ساز در منظومه فکری امام خامنه ای چگونه تبیین شده است؟

۲- روش‌های تربیت اسلامی شامل چه روش‌هایی هستند و چگونه باید اجرا شوند؟

۳- برای پرورش نسل انقلابی و تمدن ساز بهترین روش چیست؟

فرضیه‌ها

۱- در گفتمان انقلاب اسلامی مهم‌ترین نقش را در تربیت فرزند، مادر بر عهده دارد.

۲- روش‌های تربیت اسلامی ابعاد شناختی، رفتاری، عاطفی و دینی را در برمی‌گیرد و هر کدام شامل چندین روش است.

۳- برای پرورش ویژگی‌های نسل انقلابی، بهترین روش، روش ارائه الگو است.

روش

در این پژوهش با روش اسنادی کتابخانه‌ای داده‌ها جمع‌آوری شده و با روش توصیفی-تبیینی و تحلیلی بررسی و تبیین گردیده است. هم‌چنین این پژوهش به صورت کیفی می‌باشد و به روش استقرایی به تحلیل مضمون بیانات رهبر معظم انقلاب پرداخته است. جامعه تحقیق در این پژوهش بیانات مقام معظم رهبری از منابع معتبر و سایت ایشان می‌باشد. روش‌های تربیتی از منابع اصیل تعلیم و تربیت اسلامی، آیات و روایات و بیانات رهبر معظم انقلاب استخراج و برای تحلیل آنها، مقایسه‌ای با نظریات روانشناسی غربی صورت گرفته است. سپس ویژگی‌های نسل تمدن ساز در گفتمان انقلاب مطرح گردید و روش‌های مناسب برای پرورش این صفات مورد بررسی قرار گرفت.

با بررسی پژوهش‌های صورت گرفته در زمینه روش‌های تربیت، این پژوهش‌ها با تکیه بر نظرات اسلام، نهج البلاغه، رساله حقوق امام سجاد (علیه السلام)، شهید مطهری و ... بوده است و تا کنون پژوهشی درباره نظرات رهبر معظم انقلاب پیرامون روش‌های تربیت اسلامی فرزند صورت نگرفته است. نقطه تمایز دیگر این پژوهش بررسی روش‌های تربیتی برای پرورش صفات نسل انقلابی است

یافته‌ها و نتایج

پس از تجزیه و تحلیل بیانات مقام معظم رهبری و منابع تربیت در زمینه روش‌های تربیتی نتایج زیر حاصل شد:

۱- مهم‌ترین نقش در تربیت نسل انقلابی و تمدن ساز از آن مادران است و هیچ‌کس نمی‌تواند جای آن را پر کند. اهمیت نقش مادر در تربیت فرزند را میتوان پیش از تولد و از زمان انتخاب همسر مشاهده نمود.

۲- روش‌های تربیت نسل انقلابی و تمدن ساز، بعد شناختی، بعد عاطفی، بعد رفتاری و بعد معنوی فرزند را در برمیگیرد.

۳- روش‌های بعد شناختی شامل روش‌های عادت به تفکر و پرورش خردورزی، ایجاد خودباوری، پرورش کنجکاوی و بلند نظری است

۴- روش پرورش بعد عاطفی ناظر به مهر و محبت از سوی مادر است.

۵- روش‌های پرورش بعد رفتاری، شامل: ارائه الگو، تشویق و تنبیه، قصه‌گویی، تغافل، موعظه حسنه و توبه می‌باشد

۶- روش‌های پرورش بعد معنوی شامل: کاشتن بذر ایمان، حفظ ایمان، انس با قرآن و استحکام مبانی فکری با آثار شهید مطهری

۷- از روش‌های تربیت شناختی برای تربیت نسل باسواد، نسل مبتکر، خودباور و بلند نظر میتوان استفاده کرد

۸- از روش‌های تربیت رفتاری برای تربیت صفات شجاعت، ابتکار، غیرت و پشتکار می‌توان استفاده کرد.

۹- از روش‌های تربیت دینی برای پرورش نسل متدین می‌توان بهره برد

۱۰- برای تربیت نسل انقلابی تمدن ساز و ایجاد صفات انقلابی مهم‌ترین روش، ارائه الگو مناسب به فرزندان می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

در نظام تربیتی اسلام مهم‌ترین نقش تربیتی فرزندان از آن مادران است. برای تربیت نسل بالنده که ویژگی‌های نسل انقلابی و تمدن ساز را دارا باشد باید از روش‌های تربیتی مناسب استفاده کرد. این روش‌ها ابعاد شناختی، عاطفی، رفتاری و معنوی را در بر می‌گیرند. روش‌هایی که ذیل بعد شناختی قرار می‌گیرند شامل: ایجاد عادت به تفکر و پرورش خردورزی، ایجاد و تقویت خودباوری، پرورش کنجکاوی و بلند نظری، تشویق به مطالعه و کتابخوانی می‌باشد.

روش محبت ورزی از بعد عاطفی قابل تبیین است. و ابعاد رفتاری شامل روش‌های ارائه الگو، قصه‌گویی، تشویق و تنبیه، تغافل، موعظه حسنه و توبه می‌باشد. علاوه بر ابعاد ذکر شده تربیت بعد معنوی هم شامل روش‌های کاشتن و پرورش بذر ایمان در کودکان، حفظ ایمان کودکان، مانوس کردن کودکان با قرآن، استحکام مبانی فکری و استدلالی کودکان از طریق آشنایی و مطالعه آثار شهید مطهری می‌باشد.

برای پرورش صفات انقلابی از روش‌های مختلف مطرح شده می‌توان استفاده کرد و به نظر می‌رسد مهم‌ترین روش، ارائه الگوی مناسب از سوی والدین است. لذا آشنایی با شیوه‌های صحیح اجرای این روش‌ها از سوی مادران برای تربیت اسلامی فرزندان ضروری می‌رسد.

منابع

- ۱) القرآن کریم، ترجمه فولادوند، محمد مهدی، ۱۳۷۶، تهران، دفتر مطالعات تاریخ و معارف اسلامی
- ۲) ابن شهر آشوب، محمد بن علی، ۱۴۱۰، متشابه القرآن و مختلفه، قم، بیدار
- ۳) اشعری، زهرا، قاسمی، هاجر، سادات، ۱۳۹۱، تعلیم و تربیت از منظر نظریه اسلامی عمل در چالش با رویکرد رفتارگرایانه، مجموعه مقالات نخستین کنگره بین المللی علوم انسانی اسلامی
- ۴) آمدی، عبدالواحد تمیمی، ۱۳۶۶، تصنیف غررالحکم و دررالکلم، قم، دفتر تبلیغات اسلامی
- ۵) باقری، خسرو، ۱۳۹۵، نگاهی دوباره به تربیت اسلامی، تهران، مدرسه
- ۶) بانکی پورفر، امیرحسین، ۱۳۹۳، نقش و رسالت زن ج ۲: زن و خانواده، تهران، انقلاب اسلامی
- ۷) بانکی پورفر، امیرحسین، ۱۳۹۳، منشور تربیتی کودک و نوجوان، اصفهان، حدیث راه عشق
- ۸) برک‌الور، ۱۳۸۹، روانشناسی رشد، ترجمه یحیی سید محمدی، تهران، آرسباران
- ۹) پارسا، مسعود، ۱۳۹۵، فصل بذریاشی، یزد، سیمای خورشید
- ۱۰) پرنیگل، میاکمر، ۱۳۸۶، نیازهای کودکان: درون‌نمای فردی، ترجمه ایجاد، نیره شافعی، مقدم، جواد، تهران، انتشارات رشد
- ۱۱) تشکری، زهرا، ۱۳۸۱، زن در نگاه روشنفکران، قم، کتاب طه
- ۱۲) ترکانوند، جواد، ۱۳۹۱، بررسی مبانی شناخت‌شناسی ژان پیاژه و نقد آن، ماهنامه معرفت سال بیست و یکم، شماره ۱۷۴
- ۱۳) حر عاملی، محمدحسن، ۱۳۶۷، وسائل الشیعه، تهران، اسلامیه، چاپ ششم
- ۱۴) خسروناه، عبدالحسین و جمعی از پژوهشگران، ۱۳۹۶، منظومه فکری آیت الله العظمی خامنه ای، تهران، پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی
- ۱۵) داوودی، محمد، حسینی زاده، سیدعلی، ۱۳۹۵، سیره تربیتی پیامبر و اهل بیت (علیهم السلام)، قم، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه
- ۱۶) دلشاد تهرانی، مصطفی، ۱۳۷۶، سیری در تربیت اسلامی، تهران، موسسه نشر و تحقیقات ذکر

